

meni po duhu slovenščine = auseinandersetzen. Da pa pojem ugaja, kaže dejstvo, da se je pojem razprave za Verhandlung udomačil nakrat ne le med učenimi juristi, ampak splošno tudi med ljudstvom. Razprava nam danes služi za »Abhandlung« in »Verhandlung«. Točno pa pomeni obravnava = Verhandlung, razprava = Auseinandersetzung, Abhandlung. S sedaj pokojnim Trnovcem sva si bila svoj čas za lastno rabo ugotovila za Verhandlung = obravnava, za Abhandlung = razprava.¹⁾

(Konec prihodnjič.)

Iz pravosodne prakse.

A. Civilno pravo.

a) I. Razdružitev zakona radi zadržka po § 58. o. d. z. Vprašanje o krivdi žene, ki ni povedala svojemu možu pred poroko o spolnem občevanju z drugim moškim. II. Določba § 158. o. d. z. velja le za otroke, ki so rojeni v veljavnem zakonu.

Ad I.

Deželno sodišče v Ljubljani je s sodbo od 27. septembra 1911 opr. št. Cg I 161/11 izreklo, da je zakon, sklenjen med tožnikom A in toženko B po rimsko-katoliškem obredu, neveljaven in da krivda neveljavnosti ne zadene nobene stranko; pravdni stroški se pa pobotajo.

Razlogi, iz katerih je dejanski stan jasno razviden, so ti-le:

Stranki soglašate v tem, da sta spolno občevali prvokrat dan po poroki t. j. 19. julija 1910. To sledi tudi jasno iz soglasne izpovedi prič, da je tožnik naznanil okoli 14 dni pred poroko toženki vsebino prejetega anonimnega pisma, da mu je ona potem zatrjevala, da dosedaj ni imela še z nobenim moškim opraviti, ter da je tožnik temu zatrjevanju očitvidno verjel; dalje iz potrjene okolnosti, da je tožnik zanikal dne 3. februarja 1911 zdravnikovo vprašanje, ali toženka morda ne rodi, rekoč,

¹⁾ Tako tudi „Slov. Pravnik“, dokler se ni z novimi civ. pr. zakoni in tiskovinami uvedla razprava za Verhandlung. Urednik.

da je prezgodaj, in se je rotil, ko je takoj potem slišal, da je njegova žena že porodila, češ, da to ne gre po pravici, da otrok ni njegov; dalje iz dokazane okolnosti, da je tožnik dejal domačemu župniku ob krstu otroka 5. februarja 1911, da otrok ni njegov; potem iz okolnosti, da je prišel tožnik dne 4. februarja 1911 na dom priče *C* rekoč, da naj se otrok h krstu spravi, da to ni njegova stvar, da otrok ni njegov; slednjič iz dejstva, potrjenega po priči *D*, da se je tožnik večkrat kregal po rojstvu otrokovem s toženko in jo celo pretepaval, česar bi gotovo ne storil, ako bi smatral otroka za svojega.

Po izvedencih pa je dokazano, da je otrok popolnoma iznošen in bil zaploden najmanj dva in pol meseca pred 19. julijem 1910, torej je bila toženka že pred poroko noseča od drugega (§ 58. o. d. z.).

Da je bilo to tožniku ob času poroke neznano in da je ostalo neznano do otrokovega rojstva oziroma izreka zdravnika *E* dne 5. februarja 1911, dokazujejo jasno in brezdvomno uvida omenjene okolnosti ter je tu le naglašati, da omenjeno anonimno pismo nikjer ne izraža niti suma, da je obtoženka v blagoslovljenem stanu; tožnik torej niti povoda ni imel, stvar dalje ali sploh zasledovati. Tega pa ne more spremeniti po *F* izpričano dejstvo, da je tožnik dne 5. februarja 1911 dejal: »Sumil sem, a za gotovo nisem vedel«, deloma, ker se ne ve, kdaj da je baje sumiti začel, deloma ker zahteva zakon (§ 58. 96. o. d. z.) znanje nosečnosti in ne samo sum.

Soglasno navedbo strank, da ste zadnjikrat 2. februarja 1911 spolno občevala, da torej potem, ko je tožnik zvedel o zadržku § 58. o. d. z., zakona ni nadaljeval (§ 96. ibid.), potrjuje po pričah dokazano dejstvo, da je bil tožnik po rojstvu otroka žalosten, da je toženka sama ležala v podstrešni sobi in da ji je tam stregla neka ženska, da se je tožnik potem s toženko večkrat prepiral in jo celo pretepaval ter da je toženka kmalu potem šla k svoji materi, pri kateri še danes biva.

Kolikor meri torej tožbeni zahtevk na to, da se naj izreče zakon za neveljavnega je upravičen; neutemeljen pa je nadaljni zahtevk za izrek, da je toženka kriva neveljavnosti.

Po priči *C* je namreč dokazano, da je imela toženka še 14 dni pred poroko perilo, torej znake, ki kažejo po splošni do-

mnevi na nenosečnost. Tudi je izključeno, da bi bila toženka — če bi bila le domnevala, da se nahaja v blagoslovljenem stanu — tožniku, ko jo je radi vsebine anonimnega pisma stavil na odgovor, z vso odločnostjo zatrjevala, da ni imela opraviti še z nobenim moškim, ker je smela, dá, celo morala s tem računati, da bi tožnik lahko dognal eventuelno po izvedencih njeno nosečnost. Tega ne izpremeni nič po tožnikovi materi dokazana okolnost, da ji je toženka po porodu na vprašanje, kdo da je otrokov oče, dejala: »Tam doli eden,« ker s tem ni rečeno, da je toženka o svoji nosečnosti že pred poroko vedela.

Sodišče je zato prišlo do prepričanja, da toženka pred poroko ni domnevala, da je v blagoslovljenem stanu, in tako je ne zadene subjektivna krivda pri neveljavnosti zakona.

Pri izreku o pravnih stroških se je uvaževalo, da je tožnik le deloma zmagal ter da je sporno vprašanje — o krivdi toženke pri neveljavnosti zakona povzročilo obširnejšo razpravo, in s tem več stroškov (§ 43. c. pr. r.).

Višje dež. sodišče v Gradcu je s sodbo od 17. novembra 1911 opr. št. Cg I 161/11 zavrnilo priziv tako tožnikov kakor zagovornika zakonske vezi, pa tudi toženkin rekurz zaradi stroškov, zaeno je izreklo, da se stroški prizivnega postopanja medsebojno pobotajo.

Razlogi.

Priziv zagovornika zakonske vezi ne drži. Izpodbijano sodbo bi bilo moči razveljaviti le, če bi bilo postopanje na prvi stopnji bistveno pomanjkljivo v zmislu § 496. c. pr. r. Takih pomanjkljivosti ni.

Imenovanje izvedencev se je izvršilo po določbah § 351 c. pr. r. brez ugovora strank. Zagovornik zakonske vezi tudi ni uveljavljal utemeljenih pomislekov proti njih sposobnosti. Iz danega izvedenškega mnenja ni moči dobiti razloga za to, da bi se zaslišali novi izvedenci in po njih preizkušalo prvotno izvedenško mnenje. (§ 362. c. pr. r.).

Ni se trdilo, da bi se bil tožnik s toženko že pred poroko spolno združil, in po podatkih dokazovanja ni dvomiti, da se je izvršilo spolno združenje toženke z drugim moškim pred poroko,

s kom, ne pride dalje v poštev. Zato je prvo sodišče tudi pravilno odklonilo dokaz po zaslišanju priče X, ker je ta dokaz nerodaven.

Tudi ni upravičen očitek, da stvar ni pravilno razsojena.

Po krivici pobija zagovornik zakonske vezi dopustnost protidokazovanja iz zrelosti otroka. Občni drž. zakonik takega dokazovanja ne brani in § 157. o. d. z. naravnost kaže na izvedence. Tožnik se je — kakor je ugotovljeno — z otrokovo materjo združil v dobi, od katere ni preteklo manj kot šest mesecev do otrokovega poroda, od 19. julija 1910 do 3. februarja 1911. Pravna domneva iz § 163. o. d. z. torej obstoji.

Toda proti tej pravni domnevi je dognan protidokaz iz otrokove zrelosti. Mnenje izvedencev se ni moglo uspešno izpodbiti. Izključeno je, da bi bil otrok zaploden dne 19. julija 1910, to se je moralo marveč zgoditi najmanj dva in pol meseca poprej. Podlaga za mnenje izvedencev sta ogled in izvid od 5. in 16. februarja 1911. Da bi izvid ne bil zanesljiv, se od nobene strani ni trdilo. Tudi pravdno sodišče je pripoznalo, da je logičen in je potem ugotovilo, da je bila toženka že pred zakonom noseča.

Ugovor proti zakonskemu rojstvu otroka je bil podan pravočasno z vloženo tožbo, razsoja o rodbinskem stanju otrokovem pa nima prejudicialnega pomena za zahtevek zakonskega moža iz § 58. o. d. z. (prim. §§ 138. in 158. o. d. z.). Dejanski stan se je torej popolnoma pravilno presodil in je bilo uporabiti določbe § 58. o. d. z.

Toženka ni zanosila od svojega moža, temveč od drugega in je nosečnost obstala že ob poroki. Tožnik je trdil, da se je prvikrat s toženko spolno združil dne 19. julija 1910; toženka je temu pritrdila in zagovornik zakonske vezi ni mogel kaj drugega trditi.

V tej pravdi ne gre tožniku nalagati dokaz, da se pred poroko ni mogel spolno združiti s toženko. To bi morala storiti toženka ali pa zagovornik zakonske vezi. Zakon zahteva le, da zazna mož svojo ženo po poroki nosečo od drugega (§ 58. o. d. z.) in da možu kot ženinu, ko je sklenil zakon, ta nosečnost njegove žene od drugega ni bila znana.

Po Jožefinskem zakonu (I. del. III. poglavje § 30.) je moral mož dokazati, da poprej ni vedel za nosečnost svoje žene. Občni

drž. zakonik pa ne pozna take določbe, in mora torej tisti dokazati, da je mož vedel za nosečnost pred poroko, kdor to trdi. (Dolinar, Eherecht, zv. I. str. 157. Tega dokaza ni.

Od tožnika sprejeto anonimno pismo obsega sicer tak sum, a to ne zadošča, ker domnevati ni isto, kot zagotovo vedeti. Po otrokovem rojstvu je bil tožnik žalosten in je odločno ugovarjal proti zakonitosti rojstva. Po njegovem obnašanju nasproti toženki se sme logično misliti, da ob poroki ni vedel, da je njegova nevesta od drugega noseča.

Ker se ni trdilo, da bi bil tožnik zamudil rok za ugovor v zmislu § 96. o. d. z., bilo je priziv zagovornika zakonske vezi zavrnil. — —

Pa tudi tožnikov priziv ni utemeljen.

Zakon (§ 11. naredbe just. min. od 9. decembra 1897 št. 283 drž. zak.) ne pojasni, kaj je razumeti s pojmom »krivda«. Torej se je ozirati na načela materialnega prava (§§ 1294 in sl. o. d. z.).

Stanje nosečnosti žene pri poroki še ne ustanovi njene krivde pri neveljavnosti zakona, ker govori občni drž. zakonik tudi o slučaju, ko krivda pri neveljavnosti ne zadene nobenega dela.

Vsaka krivda se snuje iz napačne volje krivca, ki se postavi včasih nalašč v nasprotje s pravom, včasih pa ne napne svojih duševnih sil toliko, kolikor bi jih moral ob danih razmerah. V prvem slučaju je podan hudobni naklep, v drugem slučaju nemarnost.

Pred poroko toženka ni bila zavezana k resnici napram tožniku vsled nobene pogodbe, ki bi jo morala držati. Zahtevati je naravnost nameravano protipravno dejanje ali opustitev, vsled česar se bi kršila pravica zakonskega moža. (§§ 1294. in 1295 o. d. z.).

Od moža domneva zakon, da hoče zadostiti namenu zakona in takoj po poroki zaploditi otroka, da torej zahteva od svoje žene bistveno zmožnost, da od njega po poroki zanosi otroka. Hudo kršenje te moževe pravice nastane, če je žena ob poroki že od drugega noseča. Določba § 58. o. d. z. prizna možu pravico, da more tak zakon razveljaviti. Mož ima torej pravico zahtevati od žene, da ob poroki od drugega še ni noseča. Na drugi strani je dolžnost žene, da mora svoje stanje možu odkriti, da

ji je torej prepovedano, zatajiti nosečnost od drugega. O tajbi pa je moči govoriti le, če je ugotovljeno, da je bila nosečnost ženi znana.

Če je žena stopila v zakon v zavesti, da je noseča, ne da bi se možu razodela, potem je kriva, sicer ne. Če je torej žena nosečnost nalašč zamolčala, potem je namenoma in protipravno nekaj opustila, kar bi bila morala storiti, in je torej s tem kršila zakon.

Prvo sodišče je utemeljeno obrazložilo, da žena ni vedela o svoji nosečnosti in je s tem pravilno in v prilog toženke rešilo vprašanje o krivdi. Ako je prvo sodišče ugotovilo, da toženka pred poroko ni imela vzroka misliti ali domnevati, da je noseča, s tem ni ugotovilo nobene istine, temveč je samo logično sklepalo iz dejanskih okoliščin.

Toženka je prvikrat rodila. Izkušnja jo torej ni mogla navajati, da bi bila pravočasno spoznala svojo nosečnost. Zlasti je lahko mislila, da ni noseča, če je imela 14 dni pred poroko še perilo.

To mnenje priziv sicer pobija, a brez uspeha.

Toženkina mati spričuje, da ji niti v sanjah ni prišlo na misel, da je njena hči noseča, ker je videla kake 14 dni pred poroko, da ima perilo. Prvo sodišče je ugotovilo, da je imela toženka perilo res kake 14 dni pred poroko. Proti taki razlagi izpovedbe toženkine matere pa se pri ustni sporni razpravi z nobene strani ni ugovarjalo, in zlasti tožnik ni zahteval razjasnitve ali dopolnitve take izpovedi. Ako torej priziv pravi, da je toženkina mati videla staro, umazano perilo in mislila, da je toženka vsled perila krvavela, je ta trditev nedopustna novota, (§ 482 c. pr. r.) in ni nobenega povoda, da bi se dokazovanje ponovilo.

Ako si je bila toženka v svesti, da je noseča, potem bi morala siliti na hitro poroko. Ona pa je zahtevala, naj se poroka odloži in s tem dala razumeti, da ni vedela za svojo nosečnost. Pri nadaljnem odlašanju poroke pa bi se moral telesni plod čimdalje bolj razvijati in s tem toženki onemogočiti zatajdbo nosečnosti. S tem bi bila pa naravnost obrezuspešena poroka, ki jo je toženka po tožnikovi trditvi zelo zaželela.

Iz zadržanja toženke po otrokovem rojstvu pa ni mogoče sklepati, da je ona vedela za nosečnost pred poroko; tudi ne iz

njenega predloga, naj se zakon razveljavi, ker je takoj zahtevala izrek, da ne zadene nobenega dela krivda pri neveljavnosti.

Ni torej nobenega dokaza za to, da bi bila morala toženka spoznati svojo nosečnost pred poroko vsled fizioloških izprememb, patoloških prikazni ali življenskih pojavov otroškega telesa v maternici. Ko sta se tožnik in toženka dne 2. februarja 1911, torej en dan pred porodom, zadnjikrat združila, tožnik še ni mogel spoznati, da je žena noseča, torej je utemeljena domneva, da je bila toženki dne 18. julija 1910 pred poroko še manj znana izprememba v njenem telesu.

Ni pa nobena protipravna opustitev, ako nevesta svojemu ženinu zataji, da se je poprej z drugim spolno združila. Toženka ni bila zavezana tega tožniku povedati, ker spolno občevanje samo na sebi tožniku še ne da pravice ugovora. (§ 59 o. d. z.).

Tožniku ni bilo treba preiskovati, ko je dobil anonimno pismo, kaj je na tem, ali pa še celo doognati telesno stanje toženke. Pa tudi od toženke se ne more kljub poprejšnjemu spolnemu združevanju z drugim zahtevati, da bi se morala pred poroko prepričati po izvedeniški preiskavi o nosečnosti.

Zaročenca morata previdno in modro postopati in počakati, ali se pričakovani in dogovorjeni pogoji (nosečnosti neveste) izpolnijo ali ne.

Torej je vprašanje o krivdi pravilno rešeno.

Vrhovno sodišče na Dunaju je s sodbo od 20. febr. 1912 opr. št. Cg I 161/11/22 revizijo zagovornika zakonske vezi zavrnilo, — ugodilo pa tožnikovi reviziji tako, da se izreče neveljavnost zakona iz edine toženkine krivde. Naložilo je toženki pravdne stroške vseh treh stopinj, naraslih tožniku in zagovorniku zakonske vezi.

Razlogi.

Revizija zagovornika zakonske vezi ni upravičena iz revijskih razlogov § 503 št. 2, 3 in 4 c. pr. r. in tudi postopanje v zmislu §§ 14 in 18 dvornega dekreta od 23. avgusta 1819 zb. pr. z. 1595 ni podalo, da bi ta pravdna zadeva bila potrebna revizije.

Zaslišanje izvedenca porodniške stroke o stanju toženke, dne 5. februarja 1911 rojenega otroka ni potrebno, ker sta

izvid in mnenje obeh zdravnikov, zaslišanih kot izvedencev, jasno, določno ter v zmislu § 362 c. pr. r. zadostno utemeljena. Za odgovor na vprašanje, ali je otrok zadosti iznošen, ni treba posebnega strokovnega znanja, marveč ga reši vsak zdravnik. Popolnoma odveč bi bilo zaslišanje priče X. o tem, je-li res občeval spolno s toženko v kritičnem času. Kakor hitro je na podstavi izvršnega dokaza smatrati za dokazano, da dne 5. februarja 1911 rojeni otrok ni sad predzakonskega občevanja toženke in tožnika, — dvomiti glede tozadevnih podatkov dokazovanja ni povoda, — potem je za pravdo o neveljavnosti zakona brez pomena poizvedovanje kdo drugi bi pač utegnil biti otrokov oče.

Navedba zagovornika zakonske vezi s stališča § 503 c. pr. r., da je bila tožniku kmalu po poroki znana nosečnost toženke, se more smatrati zgolj za izpodbijanje dejanskih ugotovitev prizivnega sodišča. Iz pravnih spisov pa je razvidno, da so te ugotovitve popolnoma pravilne. Mogoče so tožniku res nastali, še predno je žena povila, dvomi o tem, ali ni v drugem stanju, — kakor bi se to dalo sklepati iz izpovedi priče župnika češ, da je tožnik rekel »da sumi, a ne ve zagotovo.«

Mogoče pa je dejstvo, da ga toženka o nosečnosti ni obvestila, spet vzbudilo v njem nadaljno sumnjo in mogoče, da se je pri tem spomnil anonimnega svarila, ki mu je došlo pred poroko. Iz tega pa vendar ne sledi, da bi bil moral tožnik zagotovo doznati, da je toženka že v stanju nosečnosti stopila ž njim v zakon. Šele prezgodnji porod njegove žene v zvezi z zagotovitvijo zdravnika, ki je pomagal pri porodu, da je otrok iznošen, je mogel privedi tožnika do sigurne vednosti o tem, da je bila njegova žena že pred poroko noseča.

Pravno zgrešeno je, če se hoče zavleči določba § 158 o. d. z. v pravdo o neveljavnosti zakona.

Zakonski zadržek § 58 o. d. z. temelji na razlogih družabnega reda in ni v zakoniku niti časovno omejen, niti ni mogel imeti zakonodavec namena, da bi veljal za poznejšnjo, višjo dobo nosečnosti neveste. Nasprotno: v takih slučajih, kjer gre največkrat za premotenje ženina, ne bo stanje neveste navadno tako, da bi ga ženin lahko spoznal, in uničen bi bil smoter tega zakonskega zadržka, če bi se moglo v tem slučaju

ženina prisiliti, da mora ostati v zakonski zvezi, o kateri je prišel do prepričanja, da na strani žene nima npravne podlage. Določba § 158 o. d. z. zahteva veljaven zakon. Takega veljavnega zakona pa v slučaju § 58 o. d. z. ni in zato ni moči govoriti o koliziji obeh zakonitih določb.

Revizija zagovornika zakonske vezi je morala torej ostati brez uspeha.

Isto ne velja za tožnikovo revizijo. Prizivno sodišče pravi, če hoče po načelih materialnega prava spoznati, kaj namerava reči določba § 96 o. d. z., ki prizna samo nekrivemu pravico zahtevati, naj se spozna zakon za neveljavnega. Ni nobene opore za to, da bi se istovetil pojem »zakriviti« s pojmom »nalašč zakriviti.« Nasprotno: treba vpoštevati tudi nemarnost in malomarnost v neprilog tistemu, ki se je je poslužil pri sklepanju zakona. Domnevati se mora, da se posluži vsak razumen človek take pazljivosti in marljivosti, ki odgovarja navadni sposobnosti (§ 1297 o. d. z.) Seveda utegne biti obnašanje v posameznih slučajih zelo različno in ni moči postaviti splošnih pravil.

Zadošča pa naj opozoriti na to, da se je tudi tožnik oziral na zahteve previdnosti in razumnosti, ko je na anonimno pismo, s katerim se je sumnil dober glas in neomadeževanost njegove neveste, stavil na odgovor nele svojega zaupnika, temveč tudi nevesto samo in njeno mater in opusiil nadaljne poizvedbe šele, ko so mu ti slovesno zatrdili neresničnost teh sumničenj. Saj mu je v takih slučajih navadna nežnočutnost prepovedala nadaljno preiskovanje. Le mimogrede bodi omenjeno, da tudi anonimno pismo ni povedalo gotovih dejstev.

Nasprotno pa je imela nevesta pred poroko več možnosti misliti, da nosečnost ni izključena. Ona je vedela, da je kratko poprej spolno občevala z drugim. Morala se je torej zavedati možnosti, da bodo iz tega spolnega občevanja nastale posledice. Sicer je res utegnila dvomiti o tem, ko je dobila perilo okoli 14 dni pred poroko. Ampak popolnega nasprotnega dokaza pa vsled tega le ni dobila. Glasom strokovnjakom znane izkušnje ni treba, da bi pred prvim porodom perilo v začetku nosečnosti moralo izostati. Toženka do tega nasprotnega dokaza tudi ni mogla priti, ker niti ni trdila, da se je v poznejši dobi njene

nosečnosti perilo redno ponavljalo, temveč je trdila le, da je imela kakih 14 dni pred poroko perilo, dočim je moral biti otrok glasom zdravniškega mnenja zaploden vsaj dva meseca poprej. Brez ozira na vse to pa se tudi ni pojasnilo in se tudi sedaj ne more drugače pojasniti, kakor po nedopustnem zaslišanju toženke, ali ni mogoče vendar doznala drugih znakov, iz katerih bi mogla sklepati na nosečnost. Pa naj bo to že kakor hoče: po § 1297 o. d. z. bi bila morala toženka vprašati pri strokovnjaku za svet, da bi mogla biti glede svojega telesnega stanja zanesljivo na čistem. Če je to opustila, potem je stopila v zakon na nevarnost, da utegne biti v drugem stanu in da utegne mož zakon izpodbijati iz razloga neveljavnosti po § 58 o. d. z. Sicer se toženki ne more dokazati, da je nalašč in premišljeno hotela svojega moža v tem zmislu ogoljufati, toda ob potrebni pazljivosti bi si bila lahko mislila, da zmota ni izključena. Če je torej stopila v zakon in malomarno možu zamolčala možnost, da utegne biti vsled poprejšnjega spolnega občevanja z drugim noseča, ni moči smatrati, da ni brez krivde v zmislu § 96 o. d. z.

Brez pomena je, če se dokaže to, kar je ona pravila priči K, (da bo bala kmalu doma), čeprav bi se to dalo razlagati kot priznanje slabe vesti. Ker pa ni govorila pod dolžnostjo resnice in tudi ne tako jasno, da bi se moglo nanašati na njeno razmerje, je ta dokaz odveč, tembolj, ko ni moči sklepati na njeno nekrivdo, kakor se razvidi iz dokazanega dejanskega stanu.

Vsled tega mora toženka tožniku v zmislu § 41 in 40 c. pr. r. povrniti vse pravdne stroške in v zmislu § 1 zakona od 2. februarja 1909 št. 24 drž. zak. stroške zagovornika zakonske vezi.

(Ad II prihodnjič.)

Dr. A. Švigelj.

b) Z nezarubnimi mezdnimi terjatvami je pobot dopusten.

Vtoževani mezdni terjatvi svojega bivšega solicitorja je toženi odvetnik ugovarjal v pobot protiterjatev na posojilu in doneskih za bolniško blagajno.

Pravdno sodišče (okr. sodišče v Črnomlju C 123/12) je izreklo, da je vtoževana terjatev ugasnila vsled pobota. Glede te izjava v razlogih zgolj to-le: obe protiterjatvi sta zapadle že

v plačilo, sta resnični in taki, da se lahko pobotata, vsled česar sta se te dve terjatvi pobotali z vloženo terjatvijo.

Prizivno sodišče je ugodilo deloma prizivu ter izpremenilo prvo sodbo, pustivši jo v ostalem nedotaknjeno, tako, da ne obstoji od toženca uveljavljeni pobot protiterjatve in to iz teh razlogov: V zmislu § 2. zakona z dne 29. aprila 1873 drž. zak. št. 68, čl. I in IV zakona z dne 26. maja 1888 drž. zak. št. 75 in zakona z dne 17. maja 1912, drž. zak. št. 104 je uveljavljani pobot nedopusten. Toženec je bil kot solicitor trajno nameščen v zasebni službi, v kateri je bil nad eno leto in ki se mu je odpovedala trimesečno. Imel je mesečne plače 160 K ali 1920 K na leto, torej manje kakor 2000 K in mu mora ostati ta plača, ki tvori eksistenčni minimum, na vsak način prosta in se mu mora izplačati. Navedeni zakoni govorijo sicer le vobče o zavarovanju in izvršilu na službene prejemke, vendar določa čl. IV. zakona z dne 26. maja 1888 drž. zak. št. 75 še posebej, da se uporaba teh določil po dogovoru, ki ga skleneta izvršitelj in izvršenec, ne more ne izključiti ne omejiti in da je brez pravne moči vsako temu določilu nasprotujoče razpolaganje z odstopom, nakazom, zastavitvijo ali katerim drugim pravnim opraviлом. Če torej po teh določilih njihove uporabe ni moči izključiti niti s pravnim opraviлом, je to možno tem manj potem pobota proti volji udeležene stranke. Zmisel čl. IV. navedenega zakona pa more biti le ta, da ni moči tudi z izvršbi predidocim pravnim opraviлом poseči na zaslužek, kolikor je ta prost izvršila. Pobot toženčevega zaslužka s tožnikovo protiterjatvijo je torej zakonito nedopusten. Prizivni razlog nepravilne pravne presoje je upravičen in bilo je ugoditi prizivu.

Vrhovno sodišče je ugodilo s sodbo z dne 9. decembra 1914, Rv VI 589/14 reviziji in je uveljavilo sodbo prvega sodišča.

Razlogi.

Na revizijski razlog nepravilne pravne presoje oprta revizija je utemeljena. Pravno naziranje prizivnega sodišča, da so protiterjatve, ki jih je toženec ugovarjal v pobot, izključene od pobotanja, nima v zakonu nobene opore. Prizivno sodišče izvaja iz zakonov, ki jih navaja v svoji sodbi, da pobot z vloženo mezdno terjatvijo ni dopusten, ako je ta nezarubna in se ž njo

ne more razpolagati tako, kakor je to navedeno v čl. IV. To naziranje, ki je pač izrecno uzakonjeno v § 394. nemškega drž. zakonika, je po avstrijskem pravu nevzdržljivo. Prav pobotnost resničnih, istovrstnih in v plačilo dospelih protiterjatev, ki ne spadajo v okvir prepovedi takozvanega »trucksistema«, tvori neobhodno potrebno protiutež, ki jo je imel v mislih zakonodavec napram utesnitvam označenega čl. IV. To izhaja jasno iz materialij k § 5. zakona z dne 29. aprila 1873 drž. zak. št. 68, ki soglaša z določili navedenega čl. IV. in § 293. izv. r. (Glej Kaserer Mat. IV, str. 73, 79). Po teh materialijah je bil odklonjen predlog, da se rubež v izterjanje odškodninskih zahtevkov, ki so se delodajalcu priznali s kazensko sodbo, dopusti neomejeno, le zato, ker ima delodajalec itak pravico pobotanja in mu zato ni potreba posebnega zavarovanja omenjenih zahtevkov. Po vsem tem je torej uveljavljani pobot dopusten, radi česar je bilo uveljaviti temu naziranju ustrezajočo sodbo prvega sodišča.

Dr. J. P—c.

B. Kazensko pravo.

a) Prestopek po § 7. cesarske naredbe od 1. avgusta 1914 št. 194 drž. zak. se učini le namenoma, ne tudi malomarno.

Okr. sodišče je spoznalo posestnika A krivim prestopka po § 7 ces. naredbe od 1. avgusta 1914, št. 194 drž. zak. in ga obsodilo z uporabo § 266 in 261 k. r. v denarno globo 100 K, za slučaj neizterljivosti za 5 dni v zapor. Obtožencu se je očitalo, da je zahteval dne 27. avgusta 1914 v kraju J. za krompir pretirane cene in da je izkoriščal s tem izredne razmere, povzročene vsled vojnega stanja. V razlogih sodbe je ugotovljeno, da je B kupil takrat v navedenem kraju od obtoženčevih domačinov $\frac{1}{4}$ hl krompirja za 1 K 90 h, ozir za 2 K in da je prodala obtoženčeva hči v njegovem imenu takrat $\frac{1}{4}$ hl krompirja za 1 K 90 h in 10 l za 90 h, dasiravno so prodajali ljudje v onem času v bližnjih krajih Z in Ž krompir hektoliter po 4 in 6 K. Z ozirom na to je označiti cene, katere so zahtevali obtoženec in njegovi domači, za pretirane. Zaeno je označen v sodbi kot nemerodaven obtoženčev zagovor, češ da je naročil svoji hčeri, naj zahteva iste cene, kakor drugi prodajalci, kajti kot

lastnik krompirja in kot oni, ki je naročil prodajati, je le on odgovoren za posledice, in njegova stvar bi bila, da naroči hčeri določne cene.

Pripomni se, da se nanašajo gori navedene cene v krajih Z in Ž glasom spisov na čas okoli 20. avgusta 1914. Obtoženčeva hči je navedla kot priča, da ji je oče naročil prodajati krompir po ceni prejšnjega dne, da je zvedela ceno od soseda, ki je prodajal krompir po 90 h za 10 l, da je neki posestnik prodal po lastni navedbi $\frac{1}{4}$ hl krompirja za 2 K in da so kupci, kakor so sami pravili, kupovali prejšnji dan $\frac{1}{4}$ hl po 1 K 90 h.

Deželno prizivno sodišče je zavrglo obtoženčev priziv in sicer glede krivde, češ da je neutemeljen z ozirom na pravosodne razloge.

Vrhovno kasacijsko sodišče je izreklo z odločbo od 24. novembra 1914 opr. št. Kr II 406/13 na ničnostno pritožbo generalne prokurature v obrambo zakona, da kršita obe sodbi § 7. ces. naredbe od 1. avgusta 1914 št. 194 drž. zak.

Razlogi.

Po določbi § 7. navedene cesarske naredbe se kaznuje zahtevanje očitvidno pretiranih cen za neutrpne potrebščine z izkoriščanjem izrednih razmer, povzročenih vsled vojnega stanja. Storilec mora torej izkoriščati po vojni nastale nenavadne razmere v tem namenu, da zahteva za neutrpne potrebščine očitvidno pretirane cene. Iz tega sledi, da ni možno učiniti prestopka po § 7. navedene naredbe malomarno, ampak le namenoma. Obtoženca A bi se smelo krivim spoznati le pod pogojem, da je v istini naročil hčeri prodajati krompir za ceno, kakor so jo zahtevali drugi prodajalci ozir. za ceno prejšnjega dne le takrat, če je vedel, da zahtevajo drugi prodajalci ali večina njih pretirane cene, oziroma da so bile cene prejšnji dan očitvidno pretirane. Tega pa ni posneti iz razlogov, ki vrhtega prav nič ne omenijo, ali je smatrati, da je dokazan zagovor obtoženčev glede določene cene, oziroma da je dognana navedba njegove hčere, končno, katere tržne cene je imel krompir dne 27. avgusta 1914 v kraju J.

R—i.

b) Delegacijski predlog, ki je po svoji vsebini odklonilni predlog v zmislu § 73 k. pr. r., ne opravičuje preložitve že določene glavne razprave.

Po pravomočni obtožbi je določilo deželno porotno sodišče v Trstu glavno razpravo zoper obtoženko A radi hudodelstva goljufije (§§ 197, 200, 201 b, 203 k. z.) na 5. marca 1913, a jo je preložilo na 26. marca 1913, ker je zagovornik zbolel. Dne 25. marca 1913 pa je vložil obtoženkin zagovornik delegacijski predlog v zmislu § 62 k. pr. r.

Svetovalstvena zbornica deželnega sodišča v Trstu je preložila določeno razpravo s sklepom od 26. marca 1913 opr. št. Vr XVI 1535/12/114 v zmislu § 226 k. pr. r, da predloži delegacijski predlog sodnemu dvoru II stopnje v pristojno rešitev, ter je izjavilo, da v predlogu navedeni razlogi niso utemeljeni.

Višje dež sodišče v Trstu je odreklo delegacijo s sklepom 27. marca 1913, ker ni pogojev po § 62 k. pr. r.

Nato je bila določena glavna razprava na 8. aprila 1913, toda zagovornik je zopet vložil delegacijski predlog v zmislu § 63 k. pr. r., nakar je svetovalstvena zbornica zopet preložila razpravo s sklepom od 7. aprila 1913 opr. št. Vr XVI 1535/15/120 in predložila spise kasacijskemu dvoru v rešitev tega predloga. Tudi v tem slučaju je izjavilo deželno sodišče, da ne more podpirati predloga in je celo sprožilo, da naj se zagovornik kaznuje zaradi nereda, ker očitvidno skuša stvar zavlačevati.

Kasacijsko sodišče je zavrnilo delegacijski predlog s sklepom od 21. aprila (Nd VIII 13/13), ker ni bilo tehničnih razlogov za delegiranje. Kazensko postopanje je bilo potem končano s sodbo 17. oktobra 1913.

Na ničnostno pritožbo generalne prokurature v obrambo zakona je potem kasacijsko sodišče izreklo z odločbo od 20. oktobra 1914 opr. št. Kr. VIII 135/14, da kršita zakon navedena sklepa deželnega sodišča v Trstu od 26. marca in 7. aprila 1913, s katerim je bila proti obtoženki A določena glavna razprava preložena zgolj za to, da so se predložili delegacijski predlogi obtoženke višjim sodiščem v pristojno rešitev.

Razlogi.

Iz vsebine navedenih delegacijskih predlogov je posneti, da je obtoženka imela le namen, odkloniti celo sodišče radi namišljene pristranosti. Uporabiti je bilo torej v tem slučaju zmiseloma zakonito določbo § 73 k. pr. r., po katerem se morajo vložiti ali na zapisnik dati odklonilni predlogi, če zadevajo ves sodni dvor, najpozneje tekom 3 dni po vabilu h glavni razpravi, kar se tukaj ni zgodilo.

Navedena določba naj očitvidno brani, da se preprečijo glavne razprave, in domneva, da je odločba glede odklonitve možna v času od vloženega predloga do razpravnega dneva. Če pa je zakon določil rok za strankino pravico v slučajih odklonitve in s tem dosegel, da je omogočena razprava navzlic takemu predlogu, je gotovo jasno, da stranka ne zadobi pravice do preložitve razprave že s tem, če predlaga odklonitev.

Tudi se ne sme prezreti smotra, ki ga ima določitev roka za odklonilni predlog, smotra, ki je opravičen v načelu veljavnega kazenskega pravnega reda o pospešitvi kazenskega postopanja v tem oziru, da se postopanje ne sme zavirati po zakasnelih vlogah. V zmislu tega načela določa zakon, da je odločiti o morebitni preložitvi glavne razprave le temeljem občnih določb §§ 226, 273 do 276 k. pr. r.

V §§ 226 in 299 so zahtevani »tehtni« razlogi. Preložitev pričete glavne razprave je dopustna le iz posebno važnih ozirov kakor je razvidno iz v §§ 273 do 276 navedenih slučajev. Ker smatra torej zakon pospešitev kazenskega postopanja za važno, je upoštevati tudi to okolnost pri presoji odklonilnih razlogov. Sodišče bi moralo oceniti samostojno nele v predlogu navedena dejstva, ampak tudi presoditi vpliv morebitne preložitve na trajanje kazenskega postopanja. To bi bilo tembolj potrebno, če opravičujejo okolnosti — kakor v tem slučaju — domnevo, da je bil vložen delegacijski predlog le v namenu zavlačevanja.

Če pa delegacijski, prav odklonilni predlogi, katere je vložila obtoženka, ne ustrezajo določbam § 73 k. pr. r. in če se sme domnevati namen zavlačevanja, potem se navedeni sklepi deželnega sooišča v Trstu ne skladajo z zakonom, ker se je ž njimi odredila preložitev že določene glavne razprave zgolj zato, da so se predložili predlogi za delegiranje, oziroma za odklonitev višjemu sodišču v pristojno rešitev.

S temi sklepi odrejena preložitve glavne razprave ne greši le proti predpisu § 73 k. pr. r., ki je za ta slučaj uporaben, ampak tudi proti načelu, ki je podlaga kazenskopravnemu redu za pospešitev kazenskega postopanja. **R—i.**

c) K pojmovanju § 7. cesarske naredbe od 1. avgusta 1914 št. 194 drž. zak.

(Odločba kasacijskega sodišča od 16. marca 1915 opr. št. Kr I 126/15/4.)

Trгоvec z mešanim blagom je zahteval od začetka decembra 1914 za dvojno vrsto moke, katero je prodajal, višje cene kakor so bile opravičene z ozirom na njegove nabavne cene in glede na običajni dobiček. Glasom poročila tržnega urada je prodajal dvovrstno pšenično moko: št. 0 »einfachgriffig« in št. 0 »doppelgriffig«. Prvo vrsto, katere je imel ob času ovadbe približno še 30 kg, je kupil sredi novembra 1914 v mlinu kilogram po 65·2 h; veljala ga je vštevši njegove izdatke po 67·7 h za kilogram, tako da je bila opravičena prodajna cena po 72 h v njegovi trgovini na drobno. Povišal pa je svojo prodajno ceno na 76 h in pozneje na 80 h. Enako je zvišal prodajno ceno za drugo vrsto moke, katere je imel tudi iz prejšnje nabave in ki ga je veljala vštevši njegove stroške le 73·8 h, na 80 h in pozneje celo na 84 h.

Okrajno sodišče je spoznalo obtoženca krivim prestopka po § 7 ces. naredbe od 1. avgusta 1914 št. 194 drž. zak., deželno kot prizivno sodišče pa je upoštevalo obtoženčev zagovor, da se je prilagodil takratnim tržnim cenam in ga je oprostilo. Prizivno sodišče je izreklo mnenje, da ustanavlja § 7 navedene cesarske naredbe kazen le, kadar se zahtevajo pretirane cene, ne pa kadar se doseže pretiran dobiček. Za očitvidno pretirane pa ni smatrati cene, ki se opira na tržno ceno. Nabavni stroški trgovčevi torej niso prav nič merodavni za presojo kazenske stvari, dokler se trgovec drži pri prodajni ceni mej navadnih tržnih cen.

Kasacijsko sodišče je izreklo, da je ta nazor pravno-pomoten. Tukaj gre za vprašanje, ali je dopustno, določiti prodajne cene za blago po tako zvanih tržnih ali dnevnih cenah, če je prodajalec kupil ali proizvajal po nižjih cenah. To ne gre.

Predvsem se je ozirati na to, da sedanji izredno visoki postavki, ki jih označujejo kot dnevne cene, v istini niso tržne cene, ampak da so pretirani in neopravičeni, da nikakor ni odobravati, če se zahtevajo očitno pretirane cene za ceneje kupljene ali proizvedene zaloge. Tudi ni moči tega opravičevati s splošnim zviševanjem cen, ker je to posledica vojne in ker je ravno zoperto naperjena navedena cesarska naredba. Po nauku o gospodarstvu so preiskana večkrat in temeljito težavna in obsežna vprašanja o zacenjevanju. Preiskave morda še niso dovedle v vseh ozirih do povsem dovršenih podatkov, vendar pa bi utegnilo nastopno mnenje služiti kot izhodišče in krajišče preiskav in biti podlaga za presojo pojavov, katere je vzeti v pretres.

Kadar si stojita prodajalec in kupec prosto nasproti in kadar so zaloga in potrebščina, ponudba in povpraševanje v primernem razmerju, kar se dogaja običajno pri pomnožitve zmožnem predmetu vsakdanje potrebe, osnuje se cena vsled tekmovanja po višini stroškov za nabavo s prištetim, v kraju navadnim dobičkom. Take cene ni moči trajno držati. Višja ali nižja cena kakor taka ni trajno vzdržljiva. Želeti je take cene, s katero je primerno plačano razmeram ustrezno delo. V tej zvezi seveda ne gre govoriti o vplivu kartelov in drugih domenkov med prodajalci v navadnih časih.

V sedanji vojni pa, ki ima to gospodarsko posebnost, da sta monarhija in naša država skoraj popolnoma zaprte od vnanje trgovine, se je pokazalo glede navadno potrebnega blaga, katero dobivate zvezni državi le po morju, kakor krušne pridelke, to le:

Povpraševanje je ostalo, dá, uveljavlja se v večji meri kot sicer, ker je treba več moke za preživljanje v vojno službo poklicanih mož kakor v miru, ker uniči vojna po naključju precejšnje zaloge in ker morajo države preživljati tudi prebivalce zasedenih pokrajin. Dopolniti zmanjšane zaloge pa ni moči z uvozom, ampak še le ob novi žetvi, ki bo manjša, ker ne bo pridelkov iz krajev, kjer se vrše neposredno boji, kajti ne bo moči jih obdelati.

Iz teh razlogov je preprečeno razmerje med povpraševanjem in med ponudbo in je skoraj povsem nehalo tekmovanje, ki je sicer prisililo prodajalca, da se je oziral na nižjo ponudbo drugih

prodajalcev. Na trgu je zaznati duševni vpliv iz strahu, da bi zmanjkalo blaga, videti je, da skušajo vsi, ki imajo zaloge in ki ž njimi tržijo, brezobzirno izkoristiti ugoden položaj s tem, da zahtevajo vedno višje cene. Kakor hitro pa zviša eden cene, vzpodbudi druge k daljnemu povišanju. Cene določi tisti, ki največ zahteva.

Iz teh ozirov je presoјati danes tržne ali dnevne cene, ki niso več posledica rednega prometa, marveč svojevoljno od prodajalcev določene cene. Takih cen, ustvarjenih po sebičnosti in po manjkajoči skrbi za občno blaginjo, ni primerjati s tržnimi cenami v miru.

Ta pojasnila se strinjajo z dejanskim stvarnim položajem, morda ga niti ne dosejajo. Dokaz za to so ostre odredbe, katere so morale skleniti vlade zvezanih držav, namreč: določitev najvišjih cen za veliko trgovino, potem zaplembo in zaporo vseh zalog v zvezi s predpisi o razlastitvi v korist določnih prometnih zavodov in z ureditvijo uporabe.

Kaj je pač hotela doseči zakonodaja, ki je kratek čas po izbruhu vojne zapretila v § 7. ces. nar. od 1. avgusta 1914 št. 194 kaz. zak. kazen prodajalcu, ki zahteva očividno pretirane cene za neutrpne potrebščine izrabljajoč izredne razmere, nastale vsled vojne, zakonodaja, ki kaznuje v nadaljni ces. naredbi od 12. oktobra 1914 šte. 275. drž. zak. stvarno oderuštvo, če se izvršuje obrtoma?

Oba zakona imata namen, ščititi uživalca, sigurno pa ne kaznovati prodajalca, ki je moral sam plačati visoke cene in ki ne zahteva več kot to ceno in primeren dobiček.

Kaj pa prepoveduje predpis glede navijanja cen? Prepovedano je prodajalcu, da izkorišča izvenredne razmere, nastale po vojnem stanju, torej gori opisane razmere: pomnoženo povpraševanje ob zmanjšani ponudbi, katere ni moči lahko in kmalu pomnožiti. Nasprotno naj ima prodajalec običajni, redni dobiček, ker kaznuje zakon le zahtevanje očividno pretiranih cen.

Iz tega sledi dvoje: 1. takozvane tržne ali dnevne cene, ki so nastale vsled zakonito prepovedanega izkoriščanja izvenrednih razmer, niso odločilne; 2. popresoditi je možno cene le temeljem resničnih nabavnih stroškov, ka-

tere je imel prodajalec, in po dobičku, ki je navaden pri takem poslu.

Resnični nabavni stroški in običajni dobiček so očitna dejstva, katera je upoštevati ustrezno namenu zakona. Zakonodavec je hotel ustvariti s svojim predpisom protiutež proti gospodarski premoči onih, ki imajo zaloge neupravnih potrebščin, in zabraniti obogatitev posameznikov na škodo skupnosti.

Ako bi se pustilo, da bi veljale svojevoljne tržne in dnevne cene kot vodilo, odločala bi najvišja cena, kar se ne da opravičiti ne po pameti ne po pravici. Ščiten ne bi bil kupec, ampak prodajalec, ki ne treba zaščite za časa vojne, in ki se mu ni bati, da bo cena padla sedaj, pa tudi ne še dalj časa po vojni.

Iz navedenih načel sledi, da bodi merodajno le to, ali je šlo izkoriščanje predaleč z ozirom na obratne razmere posameznika, in ali se je izkazalo, da so zahtevane cene očitno pretirane. To velja za obtoženca, ker je privolil cene, sledeč splošnemu podraženju tako, da je dosegel dvojen, da celo trojen običajni dobiček. Obtoženčevo ravnanje tvori torej dejanski stan § 7. navedene cesarske naredbe in pravnopomotna je sodba prizivnega sodišča, če zanika dejanski stan v objektivnem oziru.

R—i.

Književna poročila.

Sammlung der nach gepflogener mündlicher Verhandlung geschöpfter Erkenntnisse des k. k. Reichsgerichtes. Begründet von weiland Dr. Ant. Hyl Freiherrn von Glunek, fortgesetzt von Dr. K. Hugelmann, k. k. Hofrat und Praesidialsekretär des k. k. Reichsgerichtes. — XV. Teil. Viertes Heft. — Wien 1914. Aus der k. k. Hof- und Staatsdruckerei.

Naslov tega, 654 strani obsežnega zvezka, ki stane pri c. kr. Državni in dvorni tiskarni samo 5 K, ne označuje točno njegove vsebine. Ta zvezek ne prinaša namreč nadaljevanja rozsodb c. kr. državnega sodišča iz prejšnjega III. zvezka (št. 1912 do št. 1977 iz leta 1912.), marveč drugo stvarino izpred državnega sodišča. Najprej je v „Anmerkungen“ podan stvarni položaj k že objavljenim slučajem, ko je pritožitelj izostal od ustne razprave in se je to smatralo za odstop od pritožbe (str. 1 do 7). — Potem sta v „Anhang“ dve rozsodbi (XXI in XXII iz l. 1912, ozir. l. 1914) senata, ki je po zakonu sestavljen za odločevanje kompetenčnih konfliktov med državnim in upravnim sodiščem (str. 8 do 14). — Na daljnjih straneh (14 do 282) pa je seznam 1608 pravo- rekov, ki so se v l. 1869.—1912. izvršili v judikaturi državnega sodišča. Raz-